herpy

FROSKER

Ornate Horned Frog

Ceratophrys ornata

Ceratophrys ornata er en kraftig, bredmunnet frosk fra Pampas i Argentina, Uruguay og det sørligste Brasil, som ligger nedgravd og venter på at noe spiselig skal komme forbi. Hunnene blir opptil 17 cm og kan svelge bytte som er nesten like stort som dem selv. Arten er robust og enkel å stelle, men krever respekt for munnen og faste rutiner for rengjøring og fôring.

Familie: Ceratophryidae

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**8-17 cm** snute-kloakk-lengde
Vekt	**187-482 g**
Levealder	**6-15 år**
Aktiv	**I skumringen og om natten**
Levevis	**Bakkelevende og gravende**
Biotop	**Våtmark og temperert skog og eng**
Hudgift	**Ingen kjent**
Vanskelighetsgrad	**Nybegynner**

STELL

Min. terrarium	**45 × 45 × 30 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Temperatur, natt	**22-24 °C**
Luftfuktighet	**65-80 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Valgfritt** Ferguson-sone 1
Vinterhvile	**16-20 °C** 6-12 uker
Kosthold	**Insekter, virveldyr og mark/snegler**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Utvikling	**Rumpetroll i vann**
Egglegging	**I vann**
Kjønnsmoden	**12-24 mnd.**
Egg per legging	**1 000-2 000**
Klekking	**2-4 dager** ved 24-26 °C
Larvetid	**28-41 dager** fra klekking til metamorfose
Larvefôr	**Andre rumpetroll**
Yngelpleie	**Ingen**

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
IUCN	**Sårbar (VU)**

Om arten

Ceratophrys ornata er en av de største og mest kompakte artene i familien Ceratophryidae. Hodet er enormt, og munnen utgjør omtrent halvparten av dyrets størrelse. Øynene sitter høyt, og over hvert øye har huden en liten, spiss flik som minner om et horn. Bena er korte og kraftige, og frosken er ingen god hopper. Grunnfargen er klar grønn med mørkegrønne, brune, gule og røde tegninger og en kremhvit, flekkete buk, men det finnes også mørkegrønne og albinodyr, og oppdrettere har framavlet flere fargeformer.

Hunnene blir 12-17 cm fra snute til kloakk, hannene 8-12 cm. En voksen hunn kan veie omtrent 480 g og en hann omtrent 190 g; tallene bygger på få dyr. Voksne hanner kjennes på brunstputer på frambeina og løs, mørkere hud i strupen, der lydsekken sitter. Hos unge dyr er kjønnet vanskelig å se.

Arten ble beskrevet av Thomas Bell i 1843 som *Uperodon ornatum* ut fra materiale fra Darwins reise med Beagle. Den er en typisk bakholdsjeger: den graver seg ned med bare øyne og horn fri og slår til når byttet kommer nær nok. Den biter hardt og kaster seg også over bytte som er for stort til å svelges, noe som i verste fall koster den livet. *C. ornata* er nært beslektet med *C. cranwelli*, og krysninger mellom de to selges som såkalte fantasifrosker. I dag oppdrettes *C. ornata* langt sjeldnere enn *C. cranwelli*.

Huden har serøse kjertler som danner en svak giftsekresjon. Det er ikke beskrevet at den skader eller irriterer mennesker, og hudgiften er derfor satt til ingen. Den reelle risikoen er bittet: kjevene har skarpe tenner og tannlignende utløpere, og et bitt fra en stor frosk gjør vondt og trekker ofte blod. Vask alltid hendene etter kontakt med dyret, vannet og bunnen.

Utbredelse og leveområde

Ceratophrys ornata lever i de tempererte gressområdene i det sørøstlige Sør-Amerika, Pampas, i Argentina, Uruguay og det sørligste Brasil. I Argentina er den kjent fra provinsene Buenos Aires, Córdoba, Entre Ríos, La Pampa, Mendoza og Santa Fe, og de aller fleste registrerte funnene ligger i Argentina. Et dokumentert funnsted er flomsletten ved Arroyo el Pescado nær La Plata i provinsen Buenos Aires.

Det finnes enkelte registreringer fra Paraguay, men de er ikke bekreftet, og landet er ikke med på kartet. Funn langt utenfor området stammer fra dyr i fangenskap eller feilregistreringer.

> **Naturlig utbredelse:** Argentina, Uruguay og Brasil.

LEVEOMRÅDE

Arten lever på åpen, flat gressmark, på dyrkede marker og i skogkanter nær midlertidige vannhull, grøfter og oversvømte enger. Klimaet har en varm, våt sommer fra oktober til april med 28-32 °C og rikelig regn og en kjøligere, tørr vinter fra mai til september med 18-22 °C i gjennomsnitt. Den gjennomsnittlige luftfuktigheten ligger på 65-80 %.

Frosken tilbringer mesteparten av tiden nedgravd i gjørme eller løs jord. I den kalde, tørre tiden går den i dvale under jorden og danner en beskyttende hinne rundt huden mot uttørking. Den har fettdepoter som den tærer på: i dvalen taper frosken vekt og forbrenner både glykogen og fett. Seint på våren, når varmen og regnet kommer, graver dyrene seg opp og yngler i grunne, midlertidige vannhull.

Les mer: Vinterdvale og årstider

Stell

TERRARIET

Et voksent dyr trenger et horisontalt terrarium på minst 45 × 45 × 30 cm. Tommelfingerregelen for slekten er et gulvareal på 8-10 ganger dyrets størrelse, og en stor hunn får gjerne mer. Høyden betyr mindre, for frosken klatrer ikke og hopper dårlig. Et for stort terrarium kan likevel gjøre det vanskelig for en ung frosk å fange fôret sitt. Hold dyrene hver for seg, for arten spiser artsfrender.

Gi 10-20 cm løst, fuktig bunnsubstrat, slik at frosken kan grave seg helt ned, for eksempel kokosmuld blandet med sphagnum og litt kokosflis eller et bioaktivt skogbunnsubstrat over et drenslag. Legg løv eller mose øverst, et skjul av kork eller en hule og en lav, tung vannskål. Levende eller kunstige planter, for eksempel pothos i nedgravde potter, gir skjul og hjelper på fuktigheten. Unngå grus og småstein, som kan bli svelget.

Terrariet må ha et lokk med god ventilasjon, slik at bunnsubstratet ikke blir surt og muggent. Fjern avføring og fôrrester minst en gang i uken, og oftere ved behov. Rør om i bunnsubstratet av og til, og skift det helt når det lukter eller begynner å råtne. Står flere terrarier side om side, sett skjermer imellom, slik at froskene ikke kaster seg mot glasset.

Les mer: Terrarieoppsett og bioaktiv bunn

TEMPERATUR

Om dagen holdes terrariet på 24-28 °C og om natten på 22-24 °C. *C. ornata* spiser best i den varme enden og dårligere når det er kjølig. Over 30 °C eller under 18 °C over lengre tid kan være dødelig. En varmematte skal sitte på siden av terrariet, ikke under bunnen, som tørker ut jorden, eller man kan bruke en varmepære i lokket. Bruk alltid en termostat og to termometre, ett i den varme og ett i den kjølige enden. Ikke sett terrariet i direkte sol.

Til avl må dyrene gjennom en kjølig og tørr dvale ved 16-20 °C i 6-12 uker (se Avl). Ved jevn temperatur hele året er dvalen ikke nødvendig, og bare friske, velnærte dyr bør gå i dvale.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG DUSJING

Luftfuktigheten holdes på 65-80 % hele året og økes til omtrent 90 % i paringstiden. Sprøyt lett hver dag, slik at bunnen er fuktig, men ikke våt. Ha både fuktigere og tørrere områder i bunnen, for eksempel under et skjul, og la unge frosker få det litt fuktigere enn voksne. Sprøyt mer i den varme delen av året.

Huden er tynn og tar opp vann og stoffer direkte, så bunnen må aldri tørke helt ut, men en konstant våt bunn gir sopp og hudproblemer. Bruk springvann behandlet med et vannbehandlingsmiddel mot klor og kloramin, eller rent vann uten kalk til sprøyting.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

VANN OG VANNKVALITET

Gi alltid en lav skål med friskt, behandlet vann, stor nok til at hele frosken kan ligge i den, og med vannet høyst opp til froskens munn. Frosken svømmer dårlig og må kunne hvile med hodet over vannet og komme opp uten besvær.

Frosken gjør ofte fra seg i vannet, så skift det hver dag og rengjør skålen i varmt vann uten såpe. Arten er svært følsom for insektmidler, særlig stoffer som klorpyrifos, som virker på nervesystemet. Bruk aldri insektmiddel i nærheten av terrariet.

LYS OG UVB

UVB er ikke nødvendig, men et svakt UVB-rør (Ferguson-sone 1) kan være til nytte, fordi frosken i naturen får litt UV. Heng det over den ene siden, slik at det alltid er skygge i resten, og gi ikke albinoer UVB, da de er lysfølsomme. Ha lyset på 12 timer om dagen, gjerne styrt av en tidsbryter, og mørkt om natten. Frosken er mest aktiv i skumringen og om natten og ligger nedgravd mesteparten av dagen.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Arten spiser nesten alt som kan komme inn i munnen. I naturen spiser voksne frosker især virveldyr som mus, små fugler, firfisler og andre frosker, men også store edderkopper og insekter. I terrariet bør grunnfôret være insekter og ormer: sirisser, gresshopper, kakerlakker og meitemark. Mus gis bare en sjelden gang til store dyr, for frosken kan bli avhengig av dem og nekte insekter, og en kost av bare mus gir fedme.

Unge frosker fôres daglig, voksne hver tredje eller fjerde dag. Gi heller flere små fôrdyr enn ett stort, og bruk en pinsett, slik at frosken ikke svelger bunnsubstrat. Frosken kan kveles hvis den prøver å svelge noe som er for stort.

Fôr fôrdyrene godt 1-2 døgn før, og dryss dem med kalk med D3 blandet med et multivitamin. Varier så mye som mulig mellom meitemark, sirisser, gresshopper og kakerlakker.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Ceratophrys ornata er en stillesittende frosk som ligger nedgravd mesteparten av tiden og bare kommer frem for å spise. Den er ikke et dyr å ta opp. Den kan hoppe etter en hånd som kommer for nær, og bittet gjør vondt. Biter den, så vent til den slipper selv, for trekker du hånden til deg, kan såret bli verre.

Flytt dyret så lite som mulig, og bruk en ren plastboks, f.eks. ved rengjøring. Må du berøre det, bruk våte, rene hender eller pudderfrie hansker, og ta tak bakfra. Hold arten enkeltvis: den spiser artsfrender, også store. Hannene kaller høyt med en lyd som minner mer om en and i nød enn om en frosk. Selv rumpetrollene lager korte, metalliske lyder under vann, antakelig som forsvar.

Les mer: Oppdrett av rumpetroll

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hunnene er alltid de største. Hannene har løs, mørkere hud i strupen og brunlige brunstputer på frambena i yngletiden. Hos unge dyr er kjønnet vanskelig å se. Arten kan være kjønnsmoden etter 12 måneder, men det anbefales å vente til dyrene er 18-24 måneder før de brukes i avl. Velg friske dyr i god kondisjon.

PARRING

Arten er vanskelig å få til å yngle i fangenskap, og det krever en dvale som etterligner den kalde, tørre tiden. Fôr dyrene rikelig i en måned, og stopp fôringen to uker før, slik at tarmen er tom. Senk så lyset fra 12 til 8 timer og temperaturen gradvis til 20 °C over to uker, og sprøyt mindre. Når froskene har gravd seg ned, senkes temperaturen til 16 °C, og overflaten må tørke litt. Dvalen varer 6-12 uker, kortest for de yngste dyrene. Vil ikke froskene grave seg ned, gå tilbake til normalt stell og prøv senere.

Deretter føres lys, temperatur og sprøyting gradvis tilbake. Etter en ukes fôring settes dyrene i et paludarium med vann i hele bunnen, så dypt at de kan holde hodet over vannet, og det sprøytes kraftig flere ganger om dagen. En liten gruppe med to hanner til hver hunn gir bedre resultater enn et enkelt par.

Hos dyr som ikke vil yngle, kan en hormoninjeksjon utløse kall, amplexus og egglegging innen et døgn. Metoden brukes av forskere og veterinærer, ikke av privatpersoner.

EGG OG RUMPETROLL

Hunnen legger 1.000-2.000 egg som ligger enkeltvis og spredt i vannet og sitter fast på planter, steiner og karets sider. Størstedelen blir til sunne rumpetroll. Ta ut foreldrene etter egglegging, for de spiser eggene. Det er ingen yngelpleie.

Rumpetrollene er rovdyr og kannibaler. Fôr dem flere ganger om dagen med levende fôr som tubifex, mygglarver og hakkede meitemark, og hold dem enkeltvis i små beholdere eller i et stort kar med mange flytende planter å gjemme seg i. Vannet må være rent og behandlet, for rumpetrollene er svært følsomme for insektmidler.

METAMORFOSE

Eggene klekkes innen 2-4 dager. Ved 25 °C svømmer rumpetrollene fritt og spiser etter omtrent tre døgn, får bakbein etter 17 dager og forvandles etter 28-41 dager; den øvre grensen er lånt fra *C. cranwelli*.

Når frambeina kommer, må rumpetrollet ha grunt vann og lett adgang til land, f.eks. en skrå stein eller et flytende stykke kork, ellers drukner det. Rumpetrollene kan spise videre midt i forvandlingen. Flytt den nyforvandlede ungen bort fra de andre, slik at den ikke blir spist.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene måler antakelig 30-40 mm ved metamorfosen, som hos *C. cranwelli*. Hold hver unge for seg i en liten boks med et par cm fuktig jord, en lav vannskål og et skjul, for ungene spiser også søsknene sine. Sprøyt daglig.

Gi små, levende fôrdyr som siriss og meitemark daglig, dryssede med kalk og vitaminer, og gå over til større fôrdyr etter hvert som ungene vokser. Vei eller mål dem jevnlig slik at du kan se om de vokser, og flytt dem til et større terrarium når de blir for store for boksen.

Helse og vanlige feil

Arten er hardfør, men flere typiske problemer oppstår i stellet:

- Fedme og feilernæring. En kost av bare mus gir fedme. Varier fôret, og dryss insektene med kalk og D3.
- Kvelning. Frosken kan prøve å svelge noe som er for stort. Gi fôr i passende størrelse.
- Forstoppelse ved slukt grus eller bunnmateriale.
- Skittent vann og skitten bunn. I et lukket, vått terrarium formerer bakterier seg raskt. Skift vann hver dag, og fjern avføring jevnlig.
- Kjemikalier. Rumpetrollene reagerer kraftig på insektmidler som klorpyrifos. Hold terrariet fritt for sprøytemidler og rengjøringsmidler.
- Parasitter. Amfibier i fangenskap kan ha mange slags tarmparasitter. Ta med en avføringsprøve til en veterinær med kunnskap om amfibier hvis frosken taper seg eller spiser dårlig.

- Brucella. En atypisk *Brucella*-stamme er funnet hos arten i fangenskap. Om den kan smitte mennesker, er ikke avklart, så vask hendene grundig etter kontakt med dyr, vann og bunn.

Slutter frosken å spise i flere uker uten å være i dvale, har den hevelser, sår eller rød hud, eller gaper den uten å lukke munnen igjen, så kontakt en veterinær med erfaring med amfibier. Dyr i dvale skal ikke graves opp.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.